

МИНУЛЕ, СУЧАСНЕ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БІОРИЗНОМАНІТТЯ СТАВКІВ ПУШКАРІВСЬКОЇ БАЛКИ

Бажан Є.А., Чабан Т.І., Бажан А.Г.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Середня школа №34 м. Полтави

У м. Полтаві є унікальний каскад ставків - ставки Пушкарівської балки. Їх було створено в 70-их роках минулого століття шляхом розчищення стариць та побудови дамб (перемичок), різноманітних гідроспоруд. Це було зроблено з метою збільшення запасів води, покращення місцевого клімату і навіть промислового виробництва.

Нині на їхніх берегах розташовані нові мікрорайони південно-західної частини міста - Сади-1, Сади-2, Огнівка, та західної - Пушкарівка та Юрівка.

Одночасно з утворенням ставків почалося заселення їх організмами, що падали в них разом з водою, яка їх заповнювала та пасивно, з берегів чи з повітря.

В еволюції ставків чи не найважливіша роль належить рослинним і тваринним організмам, їх тісній безперервній взаємодії одних з одними та з оточуючим їх водним середовищем. Біогеоценоз, що при цьому формувався, був результатом складних міжвидових взаємодій та взаємодій з навколишнім середовищем.

За ці часи ставки пройшли шлях вторинної сукцесії, і із-за некерованого вільного заростання утворили вже класичну прісноводну ландшафтну екосистему із проявами саморегуляції та самовідновлення, яка впливає на мікроклімат місцевості, що особливо помітно у спекотні періоди року. При всій занедбаності екосистеми, вона продукує значну кількість зеленої біомаси, що очищає повітря а також успішно утримує вологу й самоочищається від мулу після дощів.

Протягом 2000-2004 р.р. авторами була проведена інвентаризація видів. Було встановлено, що на цій невеликій території видовий склад гідробіонтів надзвичайно різноманітний. На той час по берегах ставків зустрічалися більше трьох видів верби, прибережно-водна рослинність була представлена близько 10-ма гідрофільними видами, які в багатьох місцях утворювали вздовж берега смугу.

Значне поширення мали підводні угруповання занурених видів - кушир темно-зелений, водопериця кільчаста .

Майже відсутність течії та незначна глибина ставків сприяли розвитку одного комплексу рослин (з плаваючим листям).

Фауна хребетних тварин ставків Пушкарівської балки теж була досить : різноманітна. Із риб звичайними звичайними були верховодка, карась звичайний, або золотистий та карась срібний, короп, краснопірка , окунь, щука, в'юн.

Звичайним видом була жаба озерна ; в прибережних заростях

зустрічалися джерелянка червоночерева , жаба гостроморда , жаба трав'яна , інколи траплялися тритон гребінчастий.

Із плазунів можна було зустріти черепаха болотну та вужа звичайного.

Досить різноманітною була орнітофауна цього комплексу, як водоплаваючих птахів, так і співочих - їх нараховували більше 9 видів, серед яких звичайними були очеретянка велика, очеретянка лугова, кобилочка солов'їна ті інші.

Із ссавців на ставках Пушкарівської балки можна було зустріти водяну полівку та ондатру.

Таким чином, для ставків Пушкарівської балки було властиве значне біорізноманіття.

Вважається, що дрібні і невеликі ставки недовговічні, вони піддаються процесам заростання і заболочування. Тому створювані людиною штучні біогеоценози потребують безперервної уваги і активного втручання в їхнє життя для подовження їхнього існування. В останні ж роки фактори антропоїчної природи частіше мають негативний вплив на фауну і флору ставків Пушкарівської балки. На превеликий жаль ми повинні відмітити значне зменшення біорізноманіття в цій екосистемі. Під впливом зростаючого тиску міста на цей осередок існування живих організмів відбувається деградація як окремих видів, так біогеоценозу в цілому.

Так, влітку 2008 року громадськість забила тривогу з приводу можливої загибелі цієї унікальної екосистеми. Рівень води в озері на Пушкарівці тоді знизився приблизно на десять метрів. Ставки господаря не мають, тож за ними ніхто не доглядає, зруйновані гідрологічні пристрої, що регулюють рівень води в них, відповідно, наслідки для ставків та й міста можуть бути катастрофічними. Вода в ньому цвіте, від температури гине риба. Екологи вважають, якщо ставків не стане - зміниться ландшафт, рослинність навколишніх територій, зникне місце відпочинку для полтавців.

Для того, щоб врятувати каскад, необхідно для початку прийняти їх на баланс міста, виділити певні гроші на ремонт устаткування; в місті вже давно розглядають питання, щоб зробити з каскаду і навколишніх зелених зон гідропарк, який не поступатиметься київському. Необхідно розробити заходи з їхнього очищення і створення рекреаційної зони. Це мало б як естетичну, так і науково-пізнавальну цінність. Всі ці заходи допоможуть зберегти цей унікальний куточок природи.

Щоправда, з таким станом наших ставків про це поки що лишається тільки мріями. Місцина ж заслуговує на те, щоб стати ландшафтним урочищем місцевого значення у складі природно-заповідного фонду міста.

Сподіваємося, що це та інші повідомлення будуть корисними при вирішенні нагальних питань реконструкції цієї унікальної екосистеми, її охорони та оптимізації природоохоронної діяльності.

Література

1. Бажан Є.А., Чабан Т.І., Бажан А.Г. Становлення, розвиток та перспективи прісноводного біогеоценозу ставків Пушкарівської балки. /Матеріали

Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. - Полтава: ТОВ "АСМІ", 2003. - 316с. - С, 197-200.

2. Бажан А., Чабан Т., Бажан Є. Біорізноманіття ставків Пушкарівської балки. /Біорізноманіття: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку // Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції / Кол. авт. - Полтава, 2004. - 218 с. - С. 15-17.

3. Ревель П., Ревель Ч. Среда нашего обитания.: В 4-х книгах. - Кн.2. Загрязнения воды и воздуха: Пер. с англ. - М.: Мир, 1995.